

PROGRAM PRACY Z UCZNIEM ZE SPEKTRUM AUTYZMU W ZESPOLE SZKÓŁ NR 7 W KOSZALINIE

opracowany jako efekt mobilności programu ERASMUS+, projektu „Umiem uczyć!”

WSTĘP

Spektrum autyzmu odnosi się do szerokiego zakresu zaburzeń neurorozwojowych, które mają wspólne cechy, ale mogą występować w różnym stopniu nasilenia i w różny sposób u różnych osób. Termin ten podkreśla, że autyzm nie jest jednolitą jednostką, ale obejmuje wiele wariantów i kombinacji objawów.

Każda osoba ze spektrum autyzmu może mieć unikalny zestaw umiejętności, trudności i cech, co sprawia, że podejście do diagnozy i terapii musi być indywidualne i dostosowane do potrzeb danej osoby.

SPEKTRUM CZYLI RÓŻNORODNOŚĆ

Objawy autyzmu widoczne są w zakresie komunikacji i interakcji społecznych oraz ograniczonych, powtarzalnych i nieelastycznych wzorców zachowań, aktywności i zainteresowań. Każda osoba w spektrum autyzmu ma charakterystyczne zachowania i cechy w tych sferach, które w dużym stopniu wpływają na jej życie. Jednak osoby autystyczne mogą funkcjonować w bardzo różny sposób. Profile objawów i ich nasilenie są bardzo zróżnicowane.

Nauczyciele muszą wiedzieć, że każda osoba autystyczna jest pełną indywidualnością i u każdej osoby autyzm wygląda inaczej.

Dlaczego spektrum?

Autyzm po raz pierwszy został opisany przez Leo Kanner w 1943 roku. Grupę dzieci, którą nazwał autystycznymi opisał również Hans Asperger w 1944 roku. Kanner i Asperger pracowali niezależnie od siebie, ale obaj użyli tego samego słowa – autystyczny. Obaj opisali dzieci o specyficznym profilu trudności m.in. izolowanie się, potrzeba niezmienności, zainteresowanie przedmiotami z często występującą obojętnością na ludzi, trudności w komunikowaniu się oraz w inicjowaniu i budowaniu

odpowiednich relacji między ludzkich.

Po raz pierwszy autyzm opisany był jako spektrum zaburzeń w klasyfikacji do diagnozowania DSM-IV, które powstała w 1994. Klasyfikacja wskazuje na spektrum autyzmu jako tzw. termin parasol, który obejmuje kilka diagnoz m.in. Zespół Aspergera, autyzm, autyzm atypowy.

Od lat 90. trwają badania genetycznego podłoża autyzmu. Naukowcy liczyli na to, że uda im się powiązać podłoże genetyczne dla każdej jednostki wewnątrz spektrum tj. osobno dla ZA, autyzmu itd. Okazało się to jednak nie do zrobienia. Nie udało się określić osobnych przyczyn i sposobów na wsparcie osobno dla każdego „typu autyzmu”. Poza tym, diagności często mieli trudność z zaklasyfikowaniem objawów jako autyzmu, autyzmu atypowego czy Zespołu Aspergera. W najnowszej klasyfikacji DSM-5 używanej w procesie diagnozowania zrezygnowano z wyodrębniania jednostek w spektrum autyzmu (tj. Zespół Aspergera, autyzm atypowy), znajdziemy w niej jedynie pojęcie „spektrum zaburzeń autyzmu”, które opisuje osoby o różnych trudnościach i poziomach funkcjonowania. Z klasyfikacji wykreślono Zespół Retta, ponieważ ma znaną przyczynę genetyczną. Rozumienie autyzmu jako złożonego spektrum jest zgodne z obecną wiedzą.

W ówczesnej rzeczywistości szkolnej coraz częściej spotykamy się z uczniami, którzy posiadają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, czego przyczyną jest spektrum autyzmu. Jest to grupa uczniów, którzy potrzebują szczególnej uwagi ze strony nauczycieli, wsparcia oraz tworzenia wzorców zachowań. Jako pedagodzy zakładamy, że każdy uczeń może osiągnąć sukces, a my powinniśmy go wspierać w tych dążeniach.

Aktualnie system edukacji ma ogromny wachlarz możliwości, począwszy od indywidualizacji procesu nauczania, poprzez właściwe motywowanie do pracy, pobudzanie wiary we własne możliwości, po współdziałanie z rodzicami w rozwiązywaniu konkretnych problemów.

Bez wątplenia uczeń ASD jest podmiotem równie wartościowym co uczeń zdolny czy normatywny, a jedynie wymagającym od nas większej uwagi.

CHARAKTERYSTYKA UCZNIÓW Z ASD

Analizując funkcjonowanie dzieci i młodzieży ze spektrum autyzmu, zauważa się, iż najbardziej charakterystycznymi objawami są nieprawidłowości w zakresie rozwoju społecznego i emocjonalnego. Charakterystyczną cechą uczniów autystycznych jest również brak podejmowania naprzemiennych interakcji z rówieśnikami, co powoduje brak rozszerzania zakresu doświadczeń i umiejętności społecznych. Nawet jeśli nawiązują znikomą kontakt z osobami dorosłymi, rówieśnicy nadal są ignorowani. Często uczniowie z autyzmem reagują nieadekwatnie do bodźca, przejawiając wydawałoby się nieprawidłowy afekt. Może to jednak wynikać z zaburzonej reaktywności zmysłów, co przejawia się np.: nadwrażliwością na dotyk czy dźwięk. Przykładami są reakcje ucieczkowe w postaci zatykania uszu czy wybiegania jako reakcja na odgłosy wydawane przez niektóre przedmioty.

Problem nadwrażliwości ma olbrzymie konsekwencje dla procesu uczenia młodzieży z autyzmem, ze względu na analizowanie przez nią tylko wybiórczych cech przedmiotów i „odmawianie” poznawania pozostałych cech (np.: dotykanie jedynie wybranych struktur materiału). Przykładem jest preferowanie przez uczniów przedmiotów gładkich z całkowitym pominięciem, a nawet odmową dotykania innych struktur.

Do specyficznych reakcji na środowisko należą także zachowania rytualistyczne polegające na obsesyjnym staraniu się o ich niezmienność. Osoby z autyzmem mogą wielokrotnie układać te same wzory geometryczne lub bardzo długi czas manipulować tym samym przedmiotem.

Częstym zjawiskiem jest zawężanie diety lub obsesyjne dążenie do otrzymywania tej samej odpowiedzi na pytanie. Bardzo często próby zmian zachowań rytualistycznych, kończą się przejawami agresji lub autoagresji.

Zachowania autostymulacyjne są jedną z najczęściej diagnozowanych cech autyzmu. Inną nazwą, używaną wśród specjalistów jest zachowanie stereotypowe. Zachowania te są często powtarzającymi się reakcjami, których jedyną funkcją jest uzyskanie przyjemności płynącej z ich przebiegu. Do grona tych zachowań należą między innymi: wykonywanie ruchów powodujących zmiany natężenia światła (machanie dłońmi przed oczami, ruszanie gałkami ocznymi), zachowania dostarczające doznań

dotykowych (włączające wszystkie części ciała), stymulowanie się dźwiękiem. Zachowania te są silnie wzmacniające i powodują, iż inne wzmocnienia, bardziej pożądane, stają się mniej atrakcyjne. Autostymulacje silnie zaburzają uwagę, a przez to proces uczenia i stygmatyzują osobę przejawiającą ten typ zachowań.

Ostatnią grupą typowych zachowań charakteryzujących autyzm są zachowania agresywne i autodestrukcyjne. Grupa ta stanowi najbardziej dramatyczne zachowania, jakie stają się udziałem osób z autyzmem. Najczęstszymi przejawami autoagresji są: gryzienie przedramion, uderzanie głową o twarde powierzchnie oraz uderzanie głowy dłońmi lub przy pomocy przedmiotów. Do zachowań agresywnych należą między innymi: uderzanie, rzucanie przedmiotami, gryzienie, szczypanie.

Powodem, dla którego reakcje agresji i autoagresji zostają włączone do repertuaru zachowań osób z autyzmem, jest wzmocnienie, którego dostarczają. Tuż po zachowaniu agresywnym lub autodestrukcyjnym może nastąpić, co przeważnie się dzieje, ucieczka od sytuacji zadaniowej, a zachowania niepożądane, o których mowa, nabierają funkcji zachowań ucieczkowych.

Agresja i autodestrukcja mogą być wywołane bodźcami obiektywnie nie posiadającymi właściwości awersyjnych, takimi jak np.: obecność terapeuty lub rodzica. Reakcja taka spowodowana może być historią zachowań lub zaburzeniem afektu. Zachowania agresywne i autoagresywne nie tylko zagrażają zdrowiu i życiu jednostek, ale także negatywnie wpływają na proces edukacyjny.

Reasumując, aby realizować efektywny program edukacyjny konieczne jest dokonanie rzetelnej oceny funkcjonowania z określeniem behawioralnych nadmiarów i deficytów. Prowadzenie edukacji włączającej uczniów z autyzmem wiąże się zarówno z uczeniem nowych umiejętności, ale także eliminowaniem zachowań, które ograniczają edukację młodego człowieka czy nawet całkowicie ją uniemożliwiają.

Przytoczone wyżej przykłady obrazują złożoność zaburzenia i sugerują ewentualne problemy, na które natrafiają w szkole uczniowie z ASD.

Często uczniów z ASD cechuje ich nieumiejętność kierowania własnymi procesami psychicznymi, takimi jak uwaga i pamięć, dlatego z trudem zapamiętują reguły, daty, nie wykazują głębszego zainteresowania problemami i przedmiotami, a deficyty

behawioralne stają się przyczyną bierności oraz rezygnacji.

GŁÓWNE ZAŁOŻENIA I CELE PROGRAMU

- Integracja w nowym środowisku szkoły ponadpodstawowej - przejście między etapami edukacyjnymi
- Indywidualizacja procesu nauczania stymulująca rozwój ucznia.
- Wspieranie komunikacji i interakcji społecznych
- Współpraca z nauczycielami i innymi uczniami
- Wprowadzenie dodatkowych form wsparcia
- Monitoring i ocena postępów ucznia
- Kształtowanie osobowości i pobudzanie wiary w siebie.

Integracja w nowym środowisku szkoły ponadpodstawowej

Przejście między etapami edukacyjnymi może być trudne dla uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. Wejście w nowe środowisko i sytuacje społeczne mogą stać się dla młodzieży przyczyną niepokoju i lęku, dlatego należy je przewidywać i minimalizować. Ważne znaczenie ma zachowanie odpowiedniego schematu pracy (plan dnia, plan lekcji, terminy klasówek i zakończenia projektów, termin, do którego należy przeczytać lekturę itp.) i stałości działań. Najlepiej, żeby lekcje odbywały się stale w tych samych pomieszczeniach i aby były prowadzone przez tych samych nauczycieli. Ponadto, warto stworzyć wyraźne granice i oznaczenia przestrzeni w klasie, aby uczniowie wiedzieli, gdzie się znajdują i jak poruszać się po pomieszczeniu. Jeżeli planowane są jakieś nowe sytuacje (zmiana rutynowych zajęć lub planu dnia, np. wycieczka, wyjście do kina, wizytacja), uczniowie powinni być o tym odpowiednio wcześniej poinformowani i powinni otrzymać informacje co do oczekiwanego zachowania. Plany dnia lub lekcji dobrze jest przedstawić i wesprzeć formą pisaną. Taki plan uczeń może mieć na swojej ławce i odznaczać wykonane przez siebie aktywności. Nauczyciele powinni wspierać uczniów z autyzmem w procesie adaptacji do nowego środowiska szkolnego, gdyż najważniejszą rolą szkoły jest stworzenie uczniowi z ASD

właściwych warunków edukacji, tak aby mogło poczuć się bezpiecznie oraz mogło korzystać z metod dopasowanych do jego potrzeb.

Indywidualizacja procesu nauczania

Wspieranie uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu wymaga elastyczności w stosowaniu materiałów i metod dydaktycznych. Nauczyciele powinni dostosować tempo nauczania, sposób przekazywania informacji oraz rodzaj ćwiczeń do indywidualnych potrzeb uczniów. Warto wykorzystać różne metody nauczania, takie jak nauka przez odkrywanie, praktyczne zajęcia czy gry edukacyjne, aby utrzymać zainteresowanie ucznia i ułatwić mu przyswajanie wiedzy.

Uczniowie z zaburzeniami ze spektrum autyzmu często lepiej przyswajają informacje za pomocą wskazówek wizualnych. Nauczyciele powinni korzystać z obrazków, schematów, map myśli, czy też plansz, które mogą pomóc uczniom zrozumieć treści lekcji. Warto również wykorzystać różnorodne pomoce, takie jak karty pracy, tablice magnetyczne, które ułatwiają naukę i angażują uczniów w proces edukacyjny.

Każdy uczeń z zaburzeniami ze spektrum autyzmu jest inny i ma swoje unikalne zdolności oraz wyzwania. Nauczyciele muszą dostosować program nauczania do indywidualnych potrzeb ucznia, uwzględniając jego mocne strony i zainteresowania. Może to obejmować wprowadzenie specjalnych celów nauczania, dostosowanie poziomu trudności zadań czy też dostarczenie dodatkowych materiałów i wsparcia.

Wspieranie komunikacji i interakcji społecznych

Komunikacja i interakcje społeczne mogą być utrudnione dla uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. W komunikacji z uczniami, nauczyciele powinni kierować się odpowiednimi sposobami komunikacji, które będą dostosowane do możliwości psychofizycznych danego ucznia. Jednak przede wszystkim formy te muszą być oparte o spokój, brak zmian tonacji, łatwe w zrozumieniu, unikać metafor i przenośni. Ponadto, warto zachęcać uczniów do współpracy, wymiany pomysłów i pomocy sobie nawzajem, aby rozwijać umiejętności społeczne.

Należy wyjaśniać metafory i wyrazy wieloznaczne. Znaczenie pojęć abstrakcyjnych warto przedstawiać w sposób łatwo rozumiany, za pomocą grafik albo przeciwieństw,

np. uczciwość — nieuczciwość, przyjaźń — wrogość itp. Przy sprawdzaniu wiedzy należy pamiętać o takim formułowaniu poleceń, aby były one dla ucznia zrozumiałe. Warto chwalić go tak często, jak to możliwe, w sposób konkretny opisując to, co zrobił dobrze. Warto pamiętać, że w związku z trudnościami w prawidłowym odczytaniu przez ucznia sygnałów pozawerbalnych, każdy wyraz twarzy i gest powinien być poparty informacją słowną.

Uczniowie z zaburzeniami ze spektrum autyzmu mogą mieć trudności w radzeniu sobie z konfliktami i stresem. Nauczyciele powinni wprowadzić strategie, które pomagają uczniom zrozumieć własne emocje, wyrażać je w sposób adekwatny i radzić sobie z trudnymi sytuacjami. Może to obejmować naukę technik relaksacyjnych, pracy z emocjami czy też ćwiczeń asertywności.

Współpraca z nauczycielami i innymi uczniami

Aby skutecznie wspierać uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, wskazane by było, aby nauczyciele uczestniczyli w szkoleniach i warsztatach dotyczących tych zaburzeń oraz metod pracy z uczniami z tego spektrum. Szkolenia te powinny obejmować informacje na temat zaburzeń ze spektrum autyzmu, strategii nauczania oraz technik wspierania rozwoju społecznego i emocjonalnego uczniów. Sama praca z uczniem wymaga od nauczyciela zmiany jego własnych nawyków, technik i metod, tak aby uwzględniał możliwości wszystkich uczniów.

Jednym z kluczowych elementów wspierania uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu jest rozwijanie empatii i wzajemnego zrozumienia wśród rówieśników. Warto promować pomoc koleżeńską i zachowania prospołeczne innych uczniów poprzez zachętę i nagradzanie. Pomagać dziecku w roważnym doborze kolegów, co może wpłynąć na poprawę jego umiejętności społecznych i ośmielić je w nawiązywaniu przyjaźni oraz zredukuje stygmatyzację dziecka, zachęć i wspierać włączanie się ucznia do grupowych zajęć, gier i zabaw.

Nauczyciele powinni organizować zajęcia i warsztaty, które uczą uczniów różnorodności, tolerancji i akceptacji neuroróżnorodności. Ponadto, warto wprowadzać programy mentorstwa i koleżeństwa, które promują integrację i budują

więzi między uczniami. Jeżeli uczniowie obserwują zrozumienie, szacunek, wsparcie i akceptację ze strony nauczyciela, jest bardzo prawdopodobne, że będą prezentowali podobną postawę. Ważne znaczenie ma również praca nad niwelowaniem uprzedzeń i negatywnych opinii rodziców innych dzieci, prezentujących postawy odrzucające. Zadaniem nauczyciela jest obserwowanie, czy dziecko z zaburzeniami ze spektrum autyzmu nie jest izolowane lub odrzucone przez resztę klasy.

W sytuacji zwiększonego napięcia emocjonalnego warto wyłączyć ucznia ze stresującego wydarzenia czy sytuacji poprzez znalezienie osób i miejsc dających mu poczucie bezpieczeństwa. Należy analizować przyczyny zwiększonego napięcia emocjonalnego (np. brak kontroli, przeciążenie bodźcami, nieradzenie sobie z powierzonym zadaniem, narażenie na negatywne reakcje i odrzucenie ze strony otoczenia).

Współpraca z terapeutami i specjalistami na terenie szkoły jest kluczowa dla wsparcia uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. Nauczyciele powinni ściśle współpracować z tymi ekspertami, aby uzyskać wskazówki dotyczące najlepszych praktyk oraz dostosować program nauczania do potrzeb uczniów. Wspólna praca z terapeutami może również pomóc w monitorowaniu postępów uczniów oraz w identyfikacji ewentualnych trudności i wyzwań.

Wprowadzenie dodatkowych form wsparcia

W zależności od potrzeb ucznia, może być konieczne wprowadzenie dodatkowych form wsparcia, takich jak indywidualne zajęcia czy terapie. Nauczyciele powinni współpracować z rodzicami, terapeutami i specjalistami, aby zidentyfikować najlepsze formy wsparcia i zintegrować je z procesem nauczania.

Nauczyciel wspomagający może być nieocenionym wsparciem dla ucznia. Taka osoba może pomóc w dostosowaniu materiałów i metod nauczania, monitorować postępy ucznia, wspierać jego rozwój społeczny i emocjonalny, reagować w sytuacjach konfliktowych z rówieśnikami.

Monitoring i ocena postępów ucznia

Indywidualne programy edukacyjno – terapeutyczne (IPET) są kluczowe dla monitorowania i oceny postępów uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. Nauczyciele, we współpracy z rodzicami i specjalistami, powinni opracowywać takie plany, uwzględniając cele nauczania, strategie nauczania oraz wsparcie, które będzie potrzebne uczniowi. IPET opracowuje się na okres, na jaki zostało wydane orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, jednak program może być modyfikowany w wyniku przeprowadzenia wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia (WOPFU), aby dostosować go do zmieniających się potrzeb ucznia.

Aby monitorować postępy ucznia, nauczyciele powinni organizować regularne spotkania z rodzicami, terapeutami i specjalistami. Spotkania zespołu przygotowującego wielospecjalistyczną ocenę poziomu funkcjonowania ucznia odbywają się nie rzadziej niż dwa razy w roku, a rodzice mają prawo w nich uczestniczyć, mogą również na nie zaprosić inne osoby bezpośrednio związane z udzielaniem uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Spotkania te umożliwiają wymianę informacji, omówienie trudności, sukcesów oraz planowanie dalszych działań w celu wsparcia rozwoju ucznia.

Ocena i egzaminowanie uczniów z autyzmem może wymagać dostosowań, aby uwzględnić ich indywidualne potrzeby i możliwości. Nauczyciele powinni dostosować formę i treść sprawdzianów, a także zapewnić odpowiednie warunki do ich przeprowadzenia, takie jak dodatkowy czas, spokojne miejsce czy możliwość korzystania z pomocy nauczyciela wspomagającego lub asystenta. Przepisy przewidują możliwość zapewnienia uczniowi z orzeczeniem o kształceniu specjalnym z uwagi na autyzm, w tym Zespół Aspergera, wspomaganie podczas egzaminów zawodowych oraz egzaminu maturalnego. Dostosowanie warunków i form egzaminu obejmuje m.in. dedykowane arkusze egzaminacyjne, wydłużenie czasu pracy, brak konieczności przenoszenia odpowiedzi na kartę odpowiedzi, możliwość korzystania z pomocy nauczyciela wspomagającego przy odczytywaniu poleceń i tekstów.

Podsumowanie

Indywidualizacja podejścia do edukacji uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu jest kluczowa dla ich sukcesu. Nauczyciele muszą dostosowywać metody, materiały i

wsparcie do unikalnych potrzeb każdego ucznia, uwzględniając jego mocne strony i wyzwania.

Środowisko szkolne powinno być dostosowane do potrzeb uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, zapewniając im wsparcie na poziomie sensorycznym, emocjonalnym i społecznym. Istotną rolę w procesie edukacji uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu odgrywa opracowanie indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych, monitorowanie postępów uczniów oraz dostosowywanie wsparcia do ich zmieniających się potrzeb.

Co oznacza dla szkoły orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego?

Dostarczenie przez rodziców ww. orzeczenia oznacza, że każda jednostka oświatowa musi sprostać dodatkowym obowiązkom określonym w § 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2017 poz. 1578 z późn. zm.), tj. zapewnić:

- realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego;
- warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne, odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów;
- zajęcia specjalistyczne, inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, w szczególności zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne;
- integrację uczniów ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z uczniami pełnosprawnymi;
- przygotowanie uczniów do samodzielności w życiu dorosłym.

Dla każdego ucznia, który posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, opracowuje się w szkole indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny (IPET), na podstawie wcześniej przeprowadzonej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia. **Wiąże się to z przygotowaniem dokumentów na zasadach określonych przepisami.**

IPET

Dostarczenie przez rodziców do szkoły orzeczenia zobowiązuje dyrektora do zastosowania przepisów związanych z organizacją kształcenia specjalnego, których najważniejszym obowiązkiem jest opracowanie IPET-u. Z zapisów przywołanego rozporządzenia wynika termin opracowania tego dokumentu. Został on określony w § 6 ust. 5, i wskazuje, iż program opracowuje się na okres, na jaki zostało wydane orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w terminie:

- 1) do dnia 30 września roku szkolnego, w którym uczeń rozpoczyna od początku roku szkolnego kształcenie, albo
- 2) 30 dni od dnia złożenia w placówce oświatowej orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Wyżej wymienione zapisy wskazują na obowiązek ich przestrzegania, a zatem fakt dostarczenia przez rodziców orzeczenia powinien być odnotowany przez upoważnione do tego osoby (najczęściej dokonują tego pracownicy sekretariatu lub wychowawcy) na wpływającym dokumencie. Jest to bardzo istotna kwestia ze względu na konieczność dotrzymania terminów określonych przepisami.

Program opracowuje zespół, który tworzą nauczyciele i specjaliści, prowadzący zajęcia z uczniem, jednak, co wynika z zapisów w § 6 ust. 6 pracę zespołu koordynuje wyznaczony przez dyrektora wychowawca albo nauczyciel lub specjalista prowadzący zajęcia z uczniem. Do zadań członków zespołu należy opracowanie IPET-u, ale również udział w obowiązkowych spotkaniach zespołu, które odbywają się w miarę potrzeb, nie rzadziej jednak niż dwa razy w roku szkolnym. W związku z powyższym następnym istotnym zadaniem dyrektora będzie formalne powołanie w/w zespołu i wskazanie jego koordynatora.

Rodzice ucznia mają prawo uczestniczyć w spotkaniach zespołu, a także w opracowaniu i modyfikacji programu oraz dokonywaniu wielospecjalistycznych ocen. Obowiązkiem dyrektora jest pisemne zawiadamianie rodziców o terminie każdego spotkania zespołu i możliwości uczestniczenia w tym spotkaniu. Ponadto dyrektor jest odpowiedzialny za przekazanie rodzicom kopii wielospecjalistycznej oceny oraz indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego. Przeniesienie

upoważnienia do realizacji ww. zadań na inną wskazaną przez dyrektora osobę i sama ich realizacja powinny odbywać się na zasadach określonych w szkole. Dokument IPET sporządza się na okres obowiązywania orzeczenia.

Najważniejsze elementy IPET-u		
Lp.	IPET powinien opisywać...	Wyjaśnienie
1.	Zakres i sposób dostosowania odpowiednio wymagań edukacyjnych, do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, w szczególności przez zastosowanie odpowiednich metod i form pracy z uczniem.	Działania zaproponowane mają być dedykowane konkretnie do danego ucznia, zgodnie z zaleceniami w orzeczeniu i wynikami WOPFU. Nie każdy uczeń z daną niepełnosprawnością potrzebuje tych samych form oddziaływań.
2.	Zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem.	Należy opisać konkretnie, na czym będą polegały, czemu służyły, wokół realizacji jakich celów będą się koncentrowały.
3.	Formy i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane.	Formy te mają być zgodne z zaleceniami z orzeczenia dotyczącymi pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Jeśli jest taka potrzeba, wynikająca z WOPFU, zespół może zaproponować dodatkowe formy wsparcia.
4.	Działania wspierające rodziców ucznia oraz – w zależności od potrzeb – zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi.	W tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi, innymi instytucjami oraz podmiotami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.
5.	Zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne oraz inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia.	Dla każdego ucznia z niepełnosprawnością organizuje się zajęcia rewalidacyjne wynikające z konkretnej niepełnosprawności. Zajęć tych nie należy prowadzić lub zapisywać w IPET zamiennie z zajęciami specjalistycznymi z pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Uczniowi z niepełnosprawnością przysługują, w miarę potrzeb, oba rodzaje zajęć.
6.	Zakres współpracy nauczycieli i specjalistów	Zapis dotyczy zakresu współpracy. Nie chodzi wyłącznie o opisanie planowanych form współpracy z rodzicami ucznia np.: spotkania,

		udział w posiedzeniach zespołu, indywidualne konsultacje. Ważne jest opisanie, w jakim zakresie – nad czym wspólnie będą pracować – szkoła i rodzice np.: usprawnianie jakich funkcji, przez jakie ćwiczenia, z jaką częstotliwością itp.
7.	W przypadku uczniów niepełnosprawnych – w zależności od potrzeb – rodzaj i sposób dostosowania warunków organizacji kształcenia do rodzaju niepełnosprawności ucznia.	W tym w zakresie wykorzystywania technologii wspomagających to kształcenie.
8.	W zależności od indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia wskazanych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego lub wynikających z wielospecjalistycznych ocen, wybrane zajęcia edukacyjne, które są realizowane indywidualnie z uczniem lub w grupie liczącej do 5 uczniów.	Dla uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego istnieje możliwość zorganizowania zajęć indywidualnych lub w małej grupie. Kiedy jest to niezbędne uczeń z niepełnosprawnością powinien mieć zorganizowane zajęcia indywidualnie z nauczycielem na terenie szkoły. Przy organizowaniu tych zajęć dla ucznia z niepełnosprawnością nie jest potrzebna zmiana orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, ani tym bardziej orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania. Należy zwrócić uwagę, że rozwiązanie powinno być stosowane do wybranych zajęć edukacyjnych oraz okresowo, w razie potrzeby. Dyrektor, po konsultacji z zespołem, który dokonuje WOPFU oraz w porozumieniu z rodzicami ucznia, może zdecydować w zaprzestaniu tej formy pracy np.: w sytuacji poprawy funkcjonowania ucznia, w związku z likwidacją barier środowiskowych.

Wzór IPET obowiązujący od 2025-2026

.....
 Pieczęć szkoły

INDYWIDUALNY PROGRAM EDUKACYJNO-TERAPEUTYCZNY

Metryczka ucznia (podst. opracowania programu):

Imię i nazwisko:

Data urodzenia:

Nr orzeczenia:

Data wystawienia orzeczenia:

Diagnoza:

Koordinator zespołu:

1. Zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, w szczególności przez zastosowanie odpowiednich metod i form pracy z uczniem

Dostosowanie sposobów sprawdzania i oceniania wiedzy (tu nie trzeba zmieniać)

1. Ocenianie bieżące oparte na PSO

- Bieżąca kontrola ucznia przez nauczyciela podczas zajęć edukacyjnych (koncentracja, skupienie, praca na lekcji)
- Dostosowywanie zakresu materiału edukacyjnego koniecznego do opanowania przez ucznia (uwzględnienie możliwości edukacyjnych i psychofizycznych ucznia – w razie potrzeby, podział materiału na mniejsze partie)
- Dostosowanie form sprawdzania wiedzy do możliwości ucznia (czynniki stresogenne, bodźce rozpraszające)
- Ocenia zgodnie z obowiązującymi zasadami w szkole (PSO, WZO)
- Indywidualne ocenia ucznia w zależności od jego możliwości edukacyjnych i psychofizycznych (uwzględnianie włożonego wysiłku, aktywność, ocena zachowania)

2. Ocenianie semestralne

Okresowe podsumowanie osiągnięć edukacyjnych, opanowania treści i umiejętności programowych przez ucznia (za pomocą bieżących ocen z przedmiotów lub w zależności od niepełnosprawności oparte na ocenie opisowej)

3. Ocenianie końcoworoczne

Okresowe podsumowanie osiągnięć edukacyjnych, opanowania treści i umiejętności programowych przez ucznia w okresie I i II semestru danego roku szkolnego (za pomocą bieżących ocen z przedmiotów lub w zależności od niepełnosprawności oparte na ocenie opisowej)

Zakres i sposób dostosowania wymagań edukacyjnych

Język polski	..... Data i podpis nauczyciela
Matematyka	
J. angielski	
J. niemiecki	

Historia	
Biologia	
Geografia	
Wychowanie fizyczne	
Pozostałe przedmioty na danym etapie edukacyjnym Dostosowania opracowane przez każdego przedmiotowca	

Nauczyciele przedmiotowi, którzy są członkami zespołu tworzącego Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny są świadomi obowiązku realizacji dostosowań dla ucznia oraz odpowiedzialności wynikającej z ich opracowania.

2. Zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, ukierunkowane na poprawę funkcjonowania ucznia oraz wzmacnianie jego uczestnictwa w życiu szkolnym (nie nie trzeba ruszać)

Zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów ukierunkowane na umiejętność się uczenia z otoczeniem oraz wprowadzenie alternatywnych metody komunikacji AAC	Na obecnym etapie edukacyjnym, komunikacja z uczniem nie wymaga alternatywnych form i metod komunikacji
Zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów ukierunkowane na wzmacnianie uczestnictwa ucznia w życiu szkolnym	Angażowanie ucznia w uroczystości szkolne; Wzbudzanie zainteresowania aktywnościami w obrębie klasy; Angażowanie ucznia w życie klasy w miarę jego możliwości psychofizycznych Wsparcie na terenie szkoły ze strony kadry pedagogicznych w sytuacjach trudnych, niezrozumiałych i trening umiejętności jak je rozwiązywać Podejmowanie prób inicjowania interakcji między uczniami i budowanie pozytywnej samooceny ucznia w relacjach między ludzkich

	Rozwijanie i wzmacnianie zainteresowań ucznia, zachęcanie ucznia do dzielenia się nimi z rówieśnikami oraz aktywizacja ucznia do aktywnego spędzania czasu w zespole klasowym
--	---

3. Formy i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane. (Tu trzeba wypisać zajęcia z orzeczenia, a nie to co daje szkoła. Szkolna oferta pomocy PPP to co innego)

Zajęcia wynikające z potrzeb dziecka	Okres udzielania pomocy	Wymiar
Terapia dla dzieci ze spektrum autyzmu (zajęcia rozwijające umiejętności społeczne, w tym komunikacyjne)(w grupie do 5 osób z tą samą niepełnosprawnością)	IX - VI	2 x 60 minut
W pozostałych rubrykach trzeba wpisać zajęcia PPP, które są zalecone w orzeczeniu	Wymiar zawsze jest IX – VI (wrzesień-czerwiec)	Wymiar zajęć z PPP wynosi 45minut. Z reguły jest 1 x 45 minut i następane.
Zajęcia rewalidacyjne (indywidualne lub grupowe)		

IV. Działania wspierające rodziców ucznia oraz - w zależności od potrzeb - zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi, innymi instytucjami oraz podmiotami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży (można coś dopisać indywidualnie jeśli orzeczenie coś uwzględni – daje podpowiedź i wystarczy to dopisać)

Działania wspierające rodziców

zapewnienie możliwości udziału rodziców w dokonywaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia oraz w opracowaniu i modyfikacji IPET;

ustalenie dogodnych dla rodziców terminów spotkań;

udzielanie wskazówek (nauczyciele, pedagog), jak pracować z dzieckiem w domu;

organizowanie konsultacji indywidualnych ze specjalistami z PPP.

Porady, konsultacje, warsztaty, szkolenia

Współpraca z rodzicami w celu zapewnienia: realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu i warunków do nauki (w tym sprzętu specjalistycznego i odpowiednich środków dydaktycznych, zajęć specjalistycznych, integracji dziecka ze środowiskiem i przygotowaniem go do samodzielności w życiu dorosłym).

konsultacje z rodzicami w sprawie realizacji indywidualnego programu edukacyjno – terapeutycznego. Kontakt z wychowawcą, nauczycielami, pedagogiem, w celu opracowania planu pokonywania trudności jakie dziecko napotyka podczas zajęć edukacyjnych i w kontaktach z rówieśnikami (dzielenie się spostrzeżeniami, pomysłami, wzajemna wymiana doświadczeń);

proponowanie i wspomaganie w realizacji różnych sposobów integracji ucznia ze środowiskiem rówieśniczym, w tym z uczniami pełnosprawnymi np. zapraszanie kolegów do domu w celu wykonywania wspólnych działań np. projektu, prezentacji, zadania zespołowego;

udzielanie wsparcia i pomocy rodzicom w uzyskaniu dla dziecka pomocy, w tym dodatkowych zajęć specjalistycznych w instytucjach pozaszkolnych;

udzielanie rad w kwestii doboru pomocy dydaktycznych, specjalistycznego sprzętu, mogących ułatwić dziecku funkcjonowanie w szkole. Wskazywanie osób/instytucji mogących takich rad udzielić.

5. Zajęcia rewalidacyjne, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne oraz inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia.

Działania o charakterze rewalidacyjnym

Rewalidacja dla uczniów ze spektrum autyzmu nastawiona na poprawę komunikacji, rozwijająca kompetencje emocjonalno-społeczne - zajęcia odbywają się dwa razy w tygodniu, w wymiarze czasowym 2x 60 minut (w grupie do 5 osób z tą samą niepełnosprawnością). W trakcie bieżącej pracy z uczniem bazowanie na tych jego funkcjach psychicznych i fizycznych, które są najsilniejsze i najmniej zaburzone. Stawianie na mocne strony ucznia i poszukiwanie tego, co w nim najlepsze. Zapewnienie mu poczucia bezpieczeństwa i komfortu emocjonalnego w sytuacjach zadaniowych. Tworzenie klimatu akceptacji i zrozumienia.

Ogólne:

zmobilizowanie do aktywnego działania, mimo istniejących przeszkód i nauczenie sposobów pokonywania niepowodzeń;

doprowadzenie do zrozumienia i zaakceptowania przez dziecko własnych trudności przystosowawczych do wymagań szkoły;

rozwinięcie poczucia własnej wartości i wzbudzenie wiary w możliwość osiągnięcia sukcesów;

zbudowanie postawy zrozumienia i życzliwości wobec ucznia ze strony innych dzieci;

zapobieganie mogącym się pojawiać zaburzeniom emocjonalnym, wtórnym wobec problemów dydaktycznych.

Szczegółowe (operacyjne):

uczeń zna swoje mocne i słabe strony, wie jak radzić sobie z trudnościami i do kogo zwrócić się o pomoc w razie potrzeby;

rozumie własne ograniczenia i brak możliwości osiągnięcia pełnego, obiektywnego sukcesu w określonych obszarach, dostrzegając jednocześnie możliwość osiągnięcia powodzenia w innych;

potrafi kompensować trudności w realizacji działań sprawiających mu trudności alternatywnymi sposobami postępowania;

wie dokładnie jakie są wobec niego wymagania - rozumie je;

wie, że w pokonywaniu potencjalnych problemów w nauce znajdzie wsparcie u wszystkich nauczycieli;

potrafi nawiązywać satysfakcjonujące relacje z rówieśnikami.

Realizowanie zajęć w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej

W ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej realizacja następujących zajęć ..... , ..., ... - wszystkie zajęcia realizowanej pomocy PP odbywają się raz w tygodniu, w wymiarze czasowym 45 minut (tu trzeba wypisać zajęcia z pomocy PP jakie są zapisane w orzeczeniu, ZDW, ZKK, logopedia itp. Tylko musi być pełna nazwa)

Zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawody

6. Zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami (opiekunami prawnymi) ucznia.

Systematyczna wymiana informacji na temat ogólnego stanu funkcjonowania dziecka w szkole oraz stanu psychofizycznego. Również w kwestii osiągnięć i trudności;

współdziałanie ze specjalistami z poradni psychologiczno - pedagogicznych w zakresie przekazywania informacji o uczniu (za zgodą rodziców);

współpraca z przedstawicielem poradni w ramach zespołu;

organizowanie przez pracowników poradni psychologiczno - pedagogicznych i pracowników innych specjalistycznych instytucji szkoleń dla nauczycieli na temat metod i sposobów udzielenia uczniowi efektywnych form wsparcia;

korzystanie z porad i konsultacji w instytucjach zewnętrznych.

7. Rodzaj i sposób dostosowania warunków organizacji kształcenia do rodzaju niepełnosprawności ucznia, w tym w zakresie wykorzystywania technologii wspomagających to kształcenie.

(Dostosowania wypisane z orzeczenia)

8. W zależności od indywidualnych potrzeb oraz możliwości psychofizycznych ucznia wskazanych w orzeczeniu lub wynikających z wielospecjalistycznych ocen – wybrane zajęcia edukacyjne są

realizowane indywidualnie z uczniem lub w grupie liczącej do 5 uczniów.
(Treść tego pkt zależy co jest zapisane w orzeczeniu)

Aktualne funkcjonowanie ucznia nie wskazują na potrzebę realizacji wybranych zajęć edukacyjnych indywidualnie lub w grupie do 5 osób. W przypadku pojawienia się lub nasilenia u Jakuba znacznych trudności w funkcjonowaniu szkolnym i gdy znajdzie to uzasadnienie w dokonanej przez zespół wielospecjalistycznej ocenie poziomu funkcjonowania ucznia należy rozważyć realizację wybranych zajęć edukacyjnych indywidualnie z uczniem lub w grupie liczącej do 5 uczniów.

Data opracowania IPET:.....

W pełni akceptuję program edukacyjno – terapeutyczny. Podejmuję się współpracy zgodnie z programem.

Wyrażam zgodę na współpracę dotyczącą mojego dziecka..... z instytucjami podejmującymi działania na rzecz dziecka.

.....
Data (popis rodziców/opiekunów pranych)

Osoby tworzące zespół zobowiązują się do przestrzegania tajemnicy dotyczącej wszystkich informacji poruszanych podczas pracy zespołu.

Wielospecjalistyczna ocena funkcjonowania ucznia

Wielospecjalistyczna ocena funkcjonowania ucznia to złożony proces rozpoznania, którego celem jest ocena poziomu wiedzy i umiejętności, potrzeb, zakresu możliwości i ograniczeń. Powinna odbywać się w warunkach naturalnych placówki. Ma charakter diagnozy funkcjonalnej, czyli rozpoznawania możliwości radzenia sobie w różnych kontekstach, uwarunkowań środowiska, w którym uczeń przebywa, analizy mechanizmów wpływających na jego aktywność w określonych, konkretnych okolicznościach. Ważne, aby znalazły się w nim wyczerpujące informacje zdobyte przez wszystkich członków zespołu: specjalistów, nauczycieli, wychowawców Wypełnienie dokumentu jest obowiązkowe a wpisane informacje mają być podpisane nazwiskiem każdego z w.w.

Podstawę prawną dla tworzenia WOPFU stanowi „Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym”. Dokument ten precyzuje zasady tworzenia, zawartość oraz procedury związane z WOPFU.

Wielospecjalistyczne oceny, uwzględniają w szczególności:

- 1) indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne, mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia ucznia;
- 2) w zależności od potrzeb, zakres i charakter wsparcia ze strony nauczycieli, specjalistów lub pomocy nauczyciela,
- 3) przyczyny niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu ucznia, w tym bariery i ograniczenia utrudniające funkcjonowanie i uczestnictwo ucznia w życiu szkolnym, a w przypadku ucznia realizującego zajęcia edukacyjne indywidualnie lub w grupie liczącej do 5 uczniów, zgodnie ze wskazaniem zawartym w programie - także napotykane trudności w zakresie włączenia ucznia w zajęcia realizowane wspólnie z oddziałem szkolnym oraz efekty działań podejmowanych w celu ich przewyciężenia.

Jeśli w wyniku wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia stwierdzono, że proponowane formy zajęć nie znajdują uzasadnienia, to należy dokonać modyfikacji przyjętego programu pracy z uczniem. Temu służą spotkania zespołu, regularna ocena funkcjonowania, bieżąca obserwacja pedagogiczna i kontakty z rodzicami. O wszystkich zmianach w programie należy poinformować rodziców oraz nauczycieli.

Przykładowy arkusz WOPFU wg wzoru obowiązującego w ZS7.

ARKUSZ WIELOSPECJALISTYCZNEJ OCENY POZIOMU FUNKCJONOWANIA UCZNIA Z ZESPOŁEM ASPERGERA

Imię i nazwisko:

Data urodzenia:

Klasa:

Okres podlegający ocenie:

Data sporządzenia oceny:

Indywidualne potrzeby rozwojowe dziecka		Indywidualne potrzeby edukacyjno-terapeutyczne dziecka			
Uwarunkowania rozwojowe		Czynniki wewnętrzne		Planowany zakres i charakter wsparcia	
Rozwój fizyczny		Mocne strony	Słabe strony	Co rozwijamy?	Co utrwalamy?
		Motoryka mała	Trzyma dobrze długopis, leworęczny, kolorowanki, obsługa	Pisanie – nie lubi pisać, wiązanie sznurówek, brak precyzji ruchów	Sprawność ręki – pisanie, chwyt piłki (w-f), ćwiczenia przeplatank, przeplatank,

		komputera i urządzeń peryferyjnych (myszka, klawiatura) na bardzo dobrym poziomie			
	Motoryka duża	Lubi hulajnogę (ale problem z równowagą)	Zaburzona równowagi, nie jeździ na rowerze, unika gier zespołowych	Poczucie równowagi (ćwiczenia rozwijające utrzymywanie równowagi), zachęcanie do podejmowania gier zespołowych	Rzut do celu, celność, chwytanie piłki, kontynuowanie jazdy na hulajnodze
	Przetwarzanie zmysłowe	Węch – poznawanie na podstawie wąchania, dotyk – lubi doświadczenia sensoryczne (np. ciecz newtonowska), buduje w grze Minecraft – umiejętność planowania przestrzennego, słuch – bez problemów, odtwarza rytm, pamięć – w normie rozwojowej, u ucznia nie występuje unikanie	Wzrok – postrzeganie przestrzenne, problem z oceną odległości, trafianiem do celu, łapaniem przedmiotów – problem sprzężony z koordynacją ruchową	Koordynacja oko – ręka – rozwijana na zajęciach rewalidacyjnych w formie gier 1:1	Utrwalanie zachowań związanych z dotykiem, możliwie jak najczęstsze wykorzystywanie „namacalnych” pomocy naukowych,

		kontakty wzrokowe			
rozwój intelektualny osiągnięcia edukacyjne	umiejętności komunikacyjne	Umiejętność empatii do dorosłych, duża potrzeba obserwacji innych, lubi rozmawiać po angielsku, ma swoje specyficzne poczucie humoru, prowadzi monologi i wyobrażone dialogi, rozumie pojęcie „przyjaciół”, rozmawia na messengerze z grupą, jest lubiany przez dzieci	Brak empatii do rówieśników, długi okres przyzwyczajenia się do osób, problem, brak umiejętności dialogu, lakoniczne odpowiedzi, małe umiejętności prowadzenia swobodnej rozmowy relacyjnej	Zachęcanie do brania udziału w pracach grupowych, dyskretne kontrolowanie dynamiki tych grup (kto jest liderem, czy grupa nie działa zbyt autorytatywnie, itd.),	wykorzystywanie chęci obserwacji innych w pracy grupy – np. nadawanie specjalnej roli obserwatora/ ewaluatora pracy
	procesy poznawcze (uwaga, spostrzeganie, myślenie, pamięć)	Posiada umiejętność planowania przestrzennego, dobre umiejętności koncentracyjne, duża wiedza ogólna, umiejętność łączenia/kojarzenia faktów, myślenie logiczne dobrze rozwinięte, znajduje	Czasami nie dostrzega możliwych konsekwencji pewnych zachowań, niskie zrozumienie sytuacji o charakterze społeczno – emocjonalnym, mała umiejętność empatii emocjonalnej	Podkreślanie znaczenia norm i zasad społecznych, na prostych przykładach w nawiązaniu do bieżącej sytuacji, np. „jeśli na wycieczce zrobicie A, to grozi wam za to B”. Zachęcanie do brania udziału w życiu społecznym klasy i sprawdzanie czy rozumie sytuacje w	Wykorzystanie mocnych stron chłopca i stwarzanie okazji do zaistnienia na tle grupy, udzielanie pochwał nawiązujących do tych umiejętności

		połączenia między przyczyną a skutkiem.		jakich się znalazł (np. Czy wiesz dlaczego osoba A płacze?), rozwijanie empatii na poziomie racjonalnym	
	techniki szkolne (czytanie, pisanie, liczenie), wiadomości i umiejętności szkolne	Czyta płynnie i równo, intonuje, ma dobrą pamięć,	Pisanie – bardzo nie chce, duża męczliwość, liczenie – ciężkie do sprawdzenia (bo nie piszę), w testach zamkniętych zwykle dobrze, ale nie lubi pisać działań (najprawdopodobniej liczy „w głowie”)		
Rozwój społeczno-emocjonalny	samodzielność	Na w-fie przebiera się sam (bez problemu), robi sobie sam kanapki i herbatę, wykonuje czynności samoobsługowe	Ubiera się sam, ale mama musi skontrolować, ale na w-fie, przyprowadzany przez mamę do szkoły i odbierany (bo się zamyśla i stwarza niebezpieczne dla siebie sytuacje), wsparcie nauczyciela w szkole		

	przestrzeganie ustalonych zasad, norm społecznych	Zna normy społeczne, przeprowadza rozumowanie moralne,	Tworzy własne interpretacje zasad i norm społecznych, zdarza mu się podważać autorytety (rodzic, nauczyciel), ale nie unika rozmowy na ten temat	Zwiększenie egzekwowania spełniania norm i zasad, uświadamianie konsekwencji związanych z ich nieprzestrzeganiem	
	postawa/zachowanie/samoocena	Dobrze reaguje na pochwały i wzmacnienia a pozytywne	Fiksacje na rzucaniu przedmiotów (ustępujące), bardzo niska samoocena, duża potrzeba bycia chwalonym	System pochwał i wzmacnień pozytywnych (w małych rzeczach)	Zastępowanie zachowań fiksacyjnych
	kontrola emocji: radzenie sobie z emocjami, w tym w sytuacjach trudnych	Bardziej się kontroluje w szkole niż w domu, ale nie jest agresywny ani zagrażający	Problematyczna kontrola emocji, zatrzymywanie emocji w sobie,	Dać możliwość wyładowywania emocji, wyczekanie i danie przestani na rozładowanie	Prowadzenie regularnych rozmów z uczniem odnośnie jego stanów wewnętrznych, stosowanie komunikacji asertywnej opartej również o informowanie o własnych potrzebach i emocjach
	motywacja do różnych działań	Angielski, informatyka (to z czego jest dobry) jest bardzo zmotywowany	Tam, gdzie ma problemy porzuca zadania (nie podejmuje aktywności)	Kierować komunikację opartą na pozytywności, udzielać motywacji zewnętrznej	Zachęcać do podejmowania wyzwań związanych z przedmiotami, w których czuje się dobrze

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna

Na szczególną uwagę zasługuje pomoc psychologiczno – pedagogiczna, której zakres tematyczny obejmuje wspomniany wyżej IPET. Do form pomocy psychologiczno-pedagogicznej zgodnie z zapisami § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2017 poz. 1591 z późn. zm.), zaliczają się m.in. zajęcia rozwijające uzdolnienia oraz specjalistyczne (korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, inne o charakterze terapeutycznym). Godzina tych zajęć trwa 45 minut, przy czym dopuszcza się ich prowadzenie w czasie dłuższym lub krótszym niż 45 minut, z zachowaniem ustalonego dla ucznia łącznego tygodniowego czasu tych zajęć, jeżeli jest to uzasadnione jego potrzebami (§ 16 ust. 1 i 2). W związku z powyższym w indywidualnym programie edukacyjno - terapeutycznym należy szczegółowo opisać, jakie formy wsparcia będą realizowane, wykorzystując powyższy katalog możliwości, a także przez kogo oraz w jakim wymiarze godzin i przez jaki czas.

Zajęcia rewalidacyjne

Indywidualny program edukacyjno – terapeutyczny określa również zajęcia rewalidacyjne, jakie będą prowadzone. Ich charakter uzależniony jest od orzeczonej niepełnosprawności. Ich założeniem jest wzmocnienie, rozwijanie funkcji niezaburzonych, usprawnianie zaburzonych, przywracanie do prawidłowego funkcjonowania społecznego, czy też umożliwianie w miarę możliwości samodzielnego funkcjonowania w codziennym życiu. W rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. z 2019 r., poz. 502) znalazły się natomiast regulacje dotyczące czasu trwania zajęć rewalidacyjnych - godzina zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych trwa 60 minut (§ 9 ust. 2 i § 10 ust. 3).

Dokumentacja

Dyrektor jest odpowiedzialny za prowadzoną w szkole dokumentację związaną z przebiegiem nauczania. W związku z tym należy przypomnieć, że szkoła ma obowiązek gromadzenia w indywidualnej teczce każdego ucznia objętego odpowiednio kształceniem specjalnym lub pomocą psychologiczno - pedagogiczną dokumentacji badań i czynności uzupełniających prowadzonych w szczególności przez pedagoga, psychologa, logopedę, doradcę zawodowego, terapeutę pedagogicznego, lekarza oraz innego specjalistę, a także indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych. Ponadto zajęcia z zakresu rewalidacji i inne specjalistyczne są dokumentowane w dzienniku, do którego wpisuje się m.in. indywidualny program pracy z uczniem, a w przypadku zajęć grupowych – program pracy grupy, tygodniowy rozkład zajęć, daty i czas trwania oraz tematy przeprowadzonych zajęć, ocenę postępów i wnioski dotyczące dalszej pracy. Odnotowuje się w nim również obecność uczniów na zajęciach, a ich przeprowadzenie nauczyciel potwierdza podpisem (§ 18 i 19 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz.U. z 2017 r., poz. 1646 z późn. zm.)). Należy również podkreślić, że dyrektor odpowiada za ochronę danych wrażliwych dotyczących ucznia, jego rodziców, w szczególności za sposób przechowywania i udostępniania dokumentacji oraz informacji.

Wspieranie uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu wymaga od nauczycieli, rodziców i specjalistów zaangażowania, empatii i współpracy. Kooperacja rodziców, terapeutów i specjalistów jest niezbędna, aby stworzyć środowisko, które sprzyja rozwojowi i sukcesom uczniów. Przy personalizowanym podejściu, dostosowaniu środowiska szkolnego, ułatwianiu komunikacji i interakcji społecznych, współdziałaniu nauczycieli i innych uczniów oraz włączeniu dodatkowych form wsparcia, uczniowie z zaburzeniami ze spektrum autyzmu mają szansę na osiągnięcie sukcesów edukacyjnych i społecznych.

DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH PRACY Z UCZNIEM Z ASD

Przedmioty ogólnokształcące:

- rozbudzanie zainteresowań i wyrabianie właściwej motywacji do nauki
- koncentracji uwagi, rozwijanie spostrzegawczości, usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej i manualnej
- praca w grupach lub parach
- uczenie systematycznej pracy
- stosowanie pozytywnych wzmocnień wobec uczniów, podkreślając ich zaangażowanie i sukcesy (niemające przełożenia na ich „rozmiar”)
- dostosowanie tempa pracy i poziomu zadań do możliwości ucznia
- wizualizacja - stosowanie pomocy dydaktycznych i aktywnych metod nauczania zwiększających efektywność przyswajania wiedzy
- stosowanie metod aktywnych w czasie lekcji: inscenizacja, mapa mentalna, studium przypadku itp.
- praca z podręcznikiem
- demonstracja doświadczeń i pokazów przez nauczyciela
- metody podpowiedzi (konkretyzacja zadania i jednoczesne rozwiązanie podobnego problemu)
- monitorowanie indywidualnej pracy uczniów z ASD w czasie lekcji oraz pomoc w trudnościach
- pomoc przy odpowiedzi - zadawanie dodatkowych, pomocniczych pytań
- wolniejsze tempo pracy
- wykorzystanie multimediów do wizualizacji zagadnień i odniesienia ich praktycznego zastosowania w życiu codziennym
- wzbogacanie lekcji w odpowiednie pomoce dydaktyczne
- wydłużenie czasu odpowiedzi
- unikanie metafor i przenośni

- wyjaśnianie pojęć abstrakcyjnych oparta dodatkowym omówieniem na podstawie konkretnych przykładów
- tworzenie przyjaznej atmosfery pracy na lekcjach (akceptacja, cierpliwość, życzliwość)

Wychowanie fizyczne

- metoda syntetyczna (nauczanie ćwiczenia w całości, nie naruszając schematu ruchu - stosowana przy nauczaniu form ruchu: skoku, biegu, rzutu)
- metoda analityczna (nauczanie ćwiczenia częściami - w przypadku ćwiczeń złożonych - dążenie do ułatwienia skomplikowanych ćwiczeń, przez rozbicie ich na proste składowe elementy, a następnie łączenie w całość)
- metoda kombinowana (połączenie wyżej wymienionych metod) - łatwych czynności uczeń uczy się w całości, trudne natomiast rozbijane są na prostsze elementy.

Przedmioty zawodowe

- wolniejsze tempo pracy, jeśli jest to konieczne
- stopniowanie trudności
- pomoc przy odpowiedzi - zadawanie dodatkowych, pomocniczych pytań
- wydłużanie czasu odpowiedzi, czasu na odczytanie informacji z projektu, rysunku technicznego, schematu
- dostosowywanie wymagań do możliwości ucznia z uwzględnieniem jego mocnych stron
- zachęcanie do poprawy zadań, aż do uzyskania sukcesu
- posługiwanie się rysunkami i schematami procesów zamiast formy opisowej
- stwarzanie przyjaznej uczniowi atmosfery pracy na lekcjach (akceptacja, cierpliwość, życzliwość)

Zajęcia rewalidacyjne z uczniem z ASD

- budowanie kompetencji i umiejętności społecznych ucznia

- metody słowne
- metody oglądowe
- metody aktywizujące, np. burza mózgów, linia czasu, mapa pamięci
- metoda niedokończonych zdań
- gry i zabawy edukacyjne
- elementy terapii behawioralnej
- zasady i działania przynoszące efekty w pracy z uczniem ASD:
- zasada indywidualizacji
- zasada powolnego stopniowania trudności
- zasada korekcji zaburzeń
- zasada kompensacji zaburzeń
- zasada systematyczności
- zasada ciągłości oddziaływania terapeutycznego
- zasada wzmacniania pozytywnego

Zakres działań o charakterze rewalidacyjnym:

a) rozwijanie kompetencji komunikacyjnych:

- dzielenie wspólnego pola uwagi
- nawiązywanie harmonijnych, przyjaznych relacji z innymi ludźmi; uczenie zwrotów inicjujących i podtrzymujących rozmowę
- autoprezentacja
- inicjowanie i prowadzenie rozmowy
- aktywne słuchanie
- komunikacja w kontekście społecznym – zadawanie pytań, zdobywanie informacji, wyrażanie próśb i potrzeb, odmawianie
- jasne przekazywanie informacji

- rozpoznawanie znaczenia gestów, ekspresji mimicznej i ciała
- wykorzystywanie komunikatów niewerbalnych
- utrwalanie technik i sposób inicjowania, prowadzenia i utrwalania pozytywnych relacji rówieśniczych

b) rozwijanie sfery społecznej i emocjonalno-motywacyjnej:

- rozpoznawanie i nazywanie emocji u siebie i innych osób
- rozwijanie zdolności rozumienia siebie, ludzi, sytuacji i norm społecznych
- zdolność do rozumienia i kontrolowania własnych uczuć i zachowań
- praca nad wyrażaniem emocji
- radzenie sobie w sytuacjach trudnych emocjonalnie
- rozwijanie umiejętności zachowywania się adekwatnie do sytuacji
- przestrzeganie ustalonych reguł

c) rozwijanie samodzielności:

- planowanie czynności i wykonywanie ich etapami
- wdrożenie do samokontroli podczas wykonywania czynności dnia codziennego

EWALUACJA PROGRAMU

Oddziaływania będą monitorowane i konsultowane na bieżąco z nauczycielami, specjalistami oraz rodzicami ucznia. Przedstawiony program będzie ewaluowany co najmniej raz w semestrze (WOPFU oraz wpis w dzienniku), a następnie modyfikowany i uzupełniany w zależności od sytuacji i potrzeb z równoczesnym uwzględnieniem postępów czynionych przez uczniów.

Szkolenie Rady Pedagogicznej pod kątem pracy z uczniem z ASD

Szkolenie Rady Pedagogicznej pod kątem pracy z uczniem z ASD przewiduje się prowadzić co najmniej raz w ciągu roku szkolnego.

V. Współpraca z rodzicami

Spotkania z rodzicami

Dyżury nauczycieli w czasie godziny dostępności

Konsultacje z nauczycielami przedmiotów ogólnokształcących i zawodowych

Porady pedagoga szkolnego, psychologa i pedagoga specjalnego dla rodziców

Budowanie współpracy z innymi placówkami i instytucjami w celu jak najskuteczniejszego wspierania rodziców uczniów

Program opracowany jako efekt mobilności przez zespół ds. projektu:

Magdalena Bugajska

Bogumiła Kujawa

Sławomir Bugajski

Konsultacja

Emilia Michalska – pedagog

Iwona Minakowska - Gruda – psycholog

Robert Dobosz – pedagog specjalny

Przyjęty do realizacji na radzie pedagogicznej z dnia 15.04.2025 r.